

Sygn. akt II CSK 353/11

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Wojciecha K.
przeciwko Wojskowej Agencji Mieszkaniowej
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 2 marca 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Okręgowego
z dnia 8 lutego 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód Wojciech K. wniósł o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli, w którym Wojskowa Agencja Mieszkaniowa zobowiąże się wypłacić mu w terminie 30 dni od uprawomocnienia się wyroku kwotę 61.637,25 zł tytułem odprawy mieszkaniowej należnej w związku ze zwolnieniem go ze służby wojskowej z ustawowymi odsetkami od 1 lutego 2009 r.

Pozwana Wojskowa Agencja Mieszkaniowa wniosła o oddalenie powództwa, zarzucając, że lokal zajmowany przez powoda nie został umieszczony w wykazie kwater, a powód zachował uprawnienia nabyte w związku z przydzieleniem mu tej osobnej kwatery stałej, to jest prawo do zamieszkiwania w lokalu. Nie może zatem domagać się odprawy mieszkaniowej.

Wyrokiem z 15 października 2010 r. Sąd Rejonowy w uwzględnieniu powództwa zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli o treści żądanej przez powoda, z tym że daty naliczenia odsetek oznaczył na 7 marca 2009 r. co do kwoty 30.818,63 zł i 3 marca 2009 r. co do kwoty 30.818,62 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że decyzją z 18 grudnia 1998 r. powodowi przydzielono osobną kwaterę stałą znajdującą się w budynku położonym w Z. przy ul. P. 9/3 o powierzchni 45,80 m². Rozkazem z 26 września 2008 r. powód został zwolniony z zawodowej służby wojskowej i z dniem 31 stycznia 2009 r. przeniesiono go do rezerwy. Powód nabył uprawnienia do otrzymania emerytury wojskowej. Wobec powoda nie wydano decyzji o prawie do zamieszkiwania w lokalu zajęтым na podstawie decyzji z 18 grudnia 1998 r. Odprawa mieszkaniowa przysługująca powodowi, a wyliczona według wzoru ustalonego w art. 47 ust. 1 ustawy z 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz.U. z 2010 r. Nr 206, poz. 1367 ze zm.; dalej – u.z.s.z.) wynosi 61.637,25 zł. Powód spełnia warunki do uzyskania odprawy mieszkaniowej, o których mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1b u.z.s.z. Za zbędne Sąd Rejonowy uznał ustalenia i rozważania, czy lokal zajmowany przez powoda jest kwaterą w rozumieniu aktualnie obowiązujących przepisów ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych, skoro powód nie wywodził żądania z art. 23 ust. 1 pkt 1a u.z.s.z. Podstawą prawną orzeczenia był art. 64 k.c. w związku z art. 23 i 47 u.z.s.z.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. z uwzględnieniem treści § 4 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z 6 stycznia 2005 r. w sprawie warunków i trybu wypłaty odprawy mieszkaniowej (Dz.U. Nr 11, poz. 81).

Wyrokiem z 8 lutego 2011 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację pozwanej od wyroku z 15 października 2010 r. i zasądził od niej na rzecz powoda koszty postępowania. Sąd Okręgowy zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i ocenę prawną sprawy przedstawioną przez ten Sąd. Dodatkowo wskazał, że do oceny zdarzenia prawnego mającego miejsce 1 lutego 2009 r. znajdują zastosowanie przepisy prawa materialnego obowiązujące w tej dacie. Zgodnie z art. 23 ust. 1 pkt 1 a i b u.z.s.z. w brzmieniu wówczas obowiązującym odprawa mieszkaniowa przysługuje żołnierzowi służby stałej, zwalnianemu ze służby, jeżeli nabył prawo do emerytury wojskowej, zamieszkałemu w kwaterze albo który do dnia zwolnienia z zawodowej służby wojskowej nie otrzymał decyzji o prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym. Z porównania treści art. 23 ust. 1 i ust. 2 u.z.s.z. wynika, że żołnierzowi służby stałej zwalnianemu z zawodowej służby wojskowej, zamieszkałemu w lokalu mieszkalnym niebędącym kwaterą, przysługuje prawo do zamieszkiwania w tym lokalu, a nie przysługuje mu odprawa pieniężna. Legalna definicja pojęcia „kwatery” zawarta w art. 1a pkt 3 u.z.s.z. odwołuje się do lokalu mieszkalnego przeznaczonego wyłącznie na zakwaterowanie żołnierzy służby stałej. Odwołanie się do wykazu kwater zostało do tej definicji dodane przez art. 1 pkt 2 ustawy z 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 28, poz. 143) z dniem 1 lipca 2010 r. Przed wejściem w życie nowelizacji dla zakwalifikowania lokalu mieszkalnego jako kwatery nie było konieczne jego umieszczenie w wykazie kwater. Wykaz kwater prowadzony na podstawie art. 23 ust. 4 u.z.s.z. ma charakter techniczny. Powód mieszkał w lokalu mieszkalnym będącym osobną kwaterą stałą w rozumieniu przepisów obowiązujących do 30 czerwca 2004 r. Wobec powoda nie znajduje zatem zastosowania art. 23 ust. 2 u.z.s.z., a skoro mieszkał w kwaterze, to przysługuje mu odprawa mieszkaniowa na podstawie art. 23 ust. 1 pkt a u.z.s.z. oraz na podstawie art. 23 ust. 1 pkt b u.z.s.z., przy niekwestionowanym ustaleniu, że nie wydano w stosunku do niego decyzji o

prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym oraz że nie otrzymał świadczeń mieszkaniowych, o jakich mowa w art. 87 u.z.s.z. Z art. 23 ust. 1 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 1203 ze zm.; dalej – ustawa nowelizująca u.z.s.z. z 2004 r.) wynika, że osoby, którym przydzielono osobną kwaterę stałą, zachowują nabyte do tego dnia uprawnienia, jednak nie wynika z niego, aby w stosunku do powoda wyłączone było wydanie takiej decyzji, więc aby decyzja o prawie do zamieszkiwania mogła być wydana jedynie w stosunku do żołnierzy, którym zapewniono tytuł prawny do lokalu począwszy od 1 lipca 2004 r.

W stosunku do powoda nie wydano decyzji o prawie do zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym; decyzja o przydziale osobnej kwatery stałej nie jest decyzją, o jakiej mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1 lit b u.z.s.z. Przepis ten odnosi się do instytucji istniejącej od 1 lipca 2004 r., a powodowi przyznano osobną kwaterę stałą przed tą datą.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego z 8 lutego 2011 r. pozwana zarzuciła, że orzeczenie to zapadło z naruszeniem prawa materialnego (art. 398 § 1 pkt 1 k.p.c.), to jest: - art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. a i b i ust. 2 u.z.s.z. w zw. z art. 23 ust. 1 ustawy nowelizującej u.z.s.z. z 2004 r. przez przyjęcie, że powodowi przysługuje prawo do odprawy mieszkaniowej, podczas gdy do powoda nie miały zastosowania art. 23 ust. 1 lit. a i b u.z.s.z., a realizacja jego uprawnienia do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych została uregulowana przepisem art. 23 ust. 2 u.z.s.z.; - art. 23 ust. 2 u.z.s.z. przez jego niezastosowanie; - art. 47 ust. 2 u.z.s.z. przez przyjęcie, że powód jest „osobą uprawnioną zwalnającą kwaterę”, podczas gdy zajmowany przez powoda lokal nie jest „kwaterą” i ma do niego zastosowanie art. 23 ust. 2 u.z.s.z.; - art. 1a pkt 3 w zw. z art. 23 ust. 4 u.z.s.z. w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2010 r. przez przyjęcie, że lokal zajmowany przez powoda był kwaterą w rozumieniu art. 23 ust. 1 pkt 1 i art. 47 ust. 2 u.z.s.z. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2004 r.; - art. 24 ust. 1 pkt 1 i pkt 4 u.z.s.z. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2004 r. przez przyjęcie, że w stosunku do powoda nie zostało zrealizowane prawo do kwatery w formie rzeczowej, tj. poprzez

jej przydział dokonany przed 1 lipca 2004 r. i że powodowi przysługuje roszczenie o świadczenie pieniężne w postaci odprawy mieszkaniowej; - art. 481 § 1 k.c.

Pozwana zarzuciła nadto, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem przepisów postępowania (art. 398 § 1 pkt 2 k.p.c.), to jest art. 382 k.p.c.

Pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Bezzasadnie pozwana zarzuca, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem art. 382 k.p.c. Zarzut ten został zgłoszony bez wskazania, jakich dowodów Sąd Okręgowy miał nie uwzględnić przy rozstrzyganiu sprawy. Z akt sprawy wynika, że Sąd Okręgowy orzekł na podstawie materiału zgromadzonego w sprawie przez Sąd pierwszej instancji, bowiem we własnym zakresie nie uzupełniał postępowania dowodowego. Fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy nie były kwestionowane przez żadną ze stron, natomiast przedmiotem sporu pozostawała wykładnia i zastosowanie wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

2. Zgodnie z art. 22 ust. 1 u.z.s.z. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2004 r., żołnierzowi zawodowemu od dnia powołania go do czynnej służby wojskowej, pełnionej jako służba stała, przysługiwało prawo do kwatery. Kwaterą był samodzielny lokal mieszkalny w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (art. 21 ust. 1 u.z.s.z.). Artykuł 24 ust. 1 u.z.s.z. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2004 r. stanowił, że prawo do kwatery realizuje się na wniosek żołnierza zawodowego przez przydział kwatery albo wypłacenie ekwiwalentu pieniężnego w zamian za rezygnację z kwatery. Przydział kwatery, w myśl art. 24 ust. 3 u.z.s.z. mógł nastąpić wyłącznie w okresie pełnienia zawodowej służby wojskowej jako służby stałej, w tym pozostawania w stanie nieczynnym. Jeżeli do czasu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej, pełnionej jako służba stała, żołnierzowi nie przydzielono kwatery lub nie wypłacono ekwiwalentu pieniężnego w zamian za rezygnację z kwatery, z dniem zwolnienia ze służby wypłacano mu ten ekwiwalent

(art. 24 ust. 4 u.z.s.z.). Podstawą jego wypłacenia była umowa zawarta między dyrektorem oddziału rejonowego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, a osobą uprawnioną (art. 24 ust. 4 w związku z art. 47 ust. 1 u.z.s.z.). Jeżeli osobie uprawnionej lub jej małżonkowi przysługiwało spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego albo byli oni właścicielami domu mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego nabytego przy pomocy finansowej przewidzianej ustawą, prawo do kwatery tej osoby było realizowane poprzez wypłacenie ekwiwalentu pieniężnego (art. 40 ust. 2 u.z.s.z.). Do czasu realizacji prawa do kwatery żołnierz zawodowy otrzymywał świadczenie finansowe, umożliwiające pokrycie kosztów najmu lokalu mieszkalnego na zasadach określonych w ustawie albo zakwaterowanie tymczasowe w budynkach lub kwaterach będących w zasobach Agencji (art. 24 ust. 2 u.z.s.z.).

Przedstawione zasady zostały zmienione ustawą nowelizującą u.z.s.z. z 2004 r., która weszła w życie z dniem 1 lipca 2004 r. Po tej nowelizacji ustawa o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych nie przewiduje już prawa do kwatery. Artykuł 21 ust. 1 u.z.s.z. stanowi natomiast, że żołnierzowi służby stałej od dnia wyznaczenia go na pierwsze stanowisko służbowe do dnia zwolnienia z zawodowej służby wojskowej, przysługuje prawo zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym, będącym w dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, zaś art. 23 u.z.s.z. reguluje prawo do nabycia odprawy mieszkaniowej, o której mowa w art. 47 u.z.s.z. Odprawę mieszkaniową wypłaca się na podstawie umowy zawartej między dyrektorem oddziału regionalnego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej a osobą uprawnioną zwalnającą kwaterę, w przypadku jej zajmowania (art. 47 ust. 2 u.z.s.z.). Na wniosek osoby uprawnionej odprawa mieszkaniowa może być zrealizowana w jednej z form rzeczowych wskazanych w art. 47 ust. 4 u.z.s.z.

W uzasadnieniu wyroku z 27 czerwca 2006 r., K 16/05 (OTK-A 2006, nr 6, poz. 69), Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że ustawa nowelizująca u.z.s.z. z 2004 r. gruntownie zmieniła zasady realizacji, służącego żołnierzom służby stałej, prawa do kwatery, wprowadziła bowiem regułę, że uprawnienie przysługujące żołnierzom polega na prawie do zamieszkiwania w kwaterze w miejscu i na czas pełnienia służby, co jest warunkiem zapewnienia siłom zbrojnym mobilności koniecznej dla prawidłowego wykonywania ich funkcji.

3. Decydujące znaczenie dla określenia zakresu uprawnień byłego żołnierza do odprawy mieszkaniowej ma zatem stan faktyczny i prawny istniejący w chwili zwolnienia go ze służby wojskowej.

Z ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia wynika, że decyzją z 18 grudnia 1998 r. powodowi przydzielono osobną kwaterę stałą, w której zamieszkał z rodziną. W tym lokalu powód mieszka nadal.

Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy nowelizującej u.z.s.z. z 2004 r., osoby, którym do dnia wejścia w życie tej ustawy (czyli do 1 lipca 2004 r.), przydzielono osobną kwaterę stałą, zachowywały nabyte do tego dnia uprawnienia na czas jej zajmowania. Skoro więc, dotychczasowe decyzje o przydziale osobnej kwatery stałej zachowały moc, a nadto nie ziszczyły się przesłanki z art. 24 ust. 5 u.z.s.z. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą u.z.s.z. z 2004 r., to wobec powoda, dysponującego decyzją o przydziale osobnej kwatery stałej i zajmującego tę kwaterę wraz z rodziną 1 lipca 2004 r., nie było potrzeby ani też podstawy do wydania po 1 lipca 2004 r. decyzji o prawie do zamieszkiwania w tym lokalu w trybie art. 24 ust. 1 u.z.s.z. w brzmieniu obowiązującymi od 1 lipca 2004 r.

Obowiązujący w dniu zwolnienia powoda ze służby (31 stycznia 2009 r.) art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. a u.z.s.z., przewidywał, że odprawa mieszkaniowa przysługuje żołnierzowi służby stałej, zwalnianemu z zawodowej służby wojskowej, zamieszkałemu w kwaterze, o ile nabył prawo do emerytury wojskowej lub wojskowej renty inwalidzkiej lub został zwolniony z zawodowej służby wojskowej przed upływem okresu wymaganego do nabycia uprawnień do emerytury wojskowej, w przypadku wypowiedzenia mu stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej przez właściwy organ wojskowy. Z regulacją tą koresponduje art. 47 ust. 2 u.z.s.z., przewidujący, że odprawę mieszkaniową wypłaca się na podstawie umowy zawartej między dyrektorem oddziału regionalnego Agencji, a osobą uprawnioną, zwalniającą kwaterę w przypadku jej zajmowania.

Powód w dacie zwolnienia go ze służby zajmował przydzieloną mu osobną kwaterę stałą, a na mocy cytowanego art. 23 ust. 1 ustawy nowelizującej u.z.s.z. z 2004 r., zachował prawo do dalszego z niej korzystania na dotychczasowych zasadach.

Brak jest w rozpatrywanej sprawie ustaleń faktycznych, określających czy przydzielony powodowi lokal mieszkalny stanowił w dacie zakończenia przez niego służby wojskowej (31 stycznia 2009 r.) kwaterę w rozumieniu ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych, niezbędną do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych żołnierzy służby czynnej i figurującą w wykazie, o którym mowa w art. 23 ust. 4 u.z.s.z. Są to okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli uwzględnić, że ekonomiczną funkcją odprawy mieszkaniowej, o której mowa w art. 47 u.z.s.z., wypłacanej ze środków Skarbu Państwa, jest udzielenie pomocy byłemu żołnierzowi w zaspokojeniu jego potrzeb mieszkaniowych po zakończeniu służby wojskowej, jeśli nie może on pozostać w dotychczasowym mieszkaniu z uwagi na jego niezbędność do zaspokojenia potrzeb żołnierzy, znajdujących się aktualnie w służbie czynnej.

Brak wskazanych wyżej ustaleń faktycznych uniemożliwia rozstrzygnięcie zasadności sformułowanych w skardze kasacyjnej zarzutów strony pozwanej, dotyczących prawidłowości przyjętej przez Sąd Okręgowy wykładni i właściwego zastosowania przytoczonych przez skarżącego przepisów ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych i powoduje konieczność uchylenia, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.